Lausunto
26.10.2022

Eduskunta
Talousvaliokunta

ASIA:
HE 126/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kaivoslain muuttamisesta

Kiitämme mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä laiksi kaivoslain muuttamisesta.

Taustaa

Agnico Eagle Finland Oy operoi Euroopan suurinta kultakaivosta Kittilässä. Tuotantotoiminta aloitettiin 2008 ja kullantuotanto on noin 7500 kiloa vuodessa. Yhtiö harjoittaa myös malminetsintää.

Yksi toimintamme kulmakivistä on tuottaa lisäarvoa ja hyvinvointia toiminta-alueellamme, ja toiminnallamme onkin merkittäviä aluetaloudellisia vaikutuksia Lapissa, mutta myös Suomen mittakaavassa. Kaivos työllistää yhteensä noin 1100 työntekijää, joista noin 500 on Agnicon omia työntekijöitä ja 600 urakoitsijoiden työntekijöitä. Työntekijöistä yli puolet tulee Kittilästä ja yli 90 prosenttia Lapin alueelta. Työllistävä vaikutus on vielä tätäkin suurempi, sillä kaivosteollisuuden henkilöstömäärän kerrannaisvaikutukset ovat noin 2-3-kertaiset. Kittilän kokonaistyövoimasta kaivostyöpaikat muodostavat merkittävän osan. Kaivostoiminta paikkasidonnaisena toimialana tuo myös hyvinvointia ja työpaikkoja niille seuduille, joilla muita työpaikkoja on niukasti.

Kaivoksen toiminta paikkakunnalla on luonut kysyntää ja työpaikkoja muillekin toimialoille. Kittilän kunnan verotulot ovat kaksinkertaistuneet vuodesta 2006 ja väestömäärän kehitys on ollut nouseva. Myös alueella toimivien yritysten yhteenlaskettu liikevaihto on kolminkertaistunut vuodesta 2006.

Kaivos on Kittilän alueella matkailun ohella tärkeä taloudellinen tukipilari. Yhteistyö elinkeinojen välillä on pitkäjänteistä ja toimivaa ja se luo vahvan perustan elinkeinojen ja alueen kehittymiselle edelleen. Alueella harjoitetaan poronhoitoa perinteisenä elinkeinona ja paliskuntien kanssa tehtävä yhteistyö ja proaktiivinen dialogi on keskeisessä roolissa.

Hankinnoissamme painotamme vahvasti kotimaisuutta ja paikallisuutta ja esimerkiksi vuonna 2021 hankintoja kotimaasta tehtiin yhteensä n. 220 milj. eurolla. Hankinnat nojaavat vahvasti kotimaiseen ja kansainvälisestikin kilpailukykyiseen kaivosklusteriin. Pelkästään omien työntekijöiden maksamat tuloverot olivat n. 10 milj. euroa. Toiminnasta syntyy kuntatalouteen tulovirtoja myös esimerkiksi kunnallis-, kiinteistö- ja yhteisöveron muodossa. Näiden ohella yhtiö on maksanut n. 1,3 milj. euroa kaivoslain mukaisia, malminetsinnästä ja kaivostoiminnasta johtuvia maanomistajakorvauksia viime vuonna.

Vuodelta 2021 yhteisöveroa kertyi maksettavaksi noin 18 milj. euroa. Näiden ohella vuodelta 2021 maksettiin rojalteja valtiolle 5,9 milj. euroa. Vuosilta 2009-2021 rojalteja on maksettu valtiolle kaikkiaan yhteensä noin 42 milj. euroa.

Kannattava liiketoiminta mahdollistaa suorituskyvyn jatkuvan kehittämisen. Olemme investoineet erittäin mittavasti toiminnan ympäristövaikutusten vähentämiseen sekä ympäristöasioiden hallinnan jatkuvaan parantamiseen, kuten vesienkäsittelyyn. Vuosien 2006-2022 aikana ympäristöinvestoinnit ovat olleet n. 130 milj. euroa. Panostamme jatkuvasti myös uusiin teknologioihin, kuten automatisointiin sekä sähkökäyttöisiin kaivoskoneisiin ja -laitteisiin. Olemme mukana myös valtakunnallisessa energiatehokkuusohjelmassa.

Vuoden 2021 kaivosvastuujärjestelmän todentamisessa Kittilän kaivos ylitti selkeästi lainsäädännölliset vaatimukset järjestelmän eri osa-alueilla.

Toimialaan vaikuttavat lakimuutokset

Kaivoslain lisäksi valmisteilla on parhaillaan useampi kaivosteollisuutta koskeva lakikokonaisuus, kuten maankäyttö- ja rakennuslaki, luonnonsuojelulaki ja kaivosvero. Näistä jokainen tuo omalta osaltaan joko lisää kustannuksia tai uutta tiukentuvaa sääntelyä malminetsintä- ja kaivoshankkeille. Kaivosteollisuus ry:n näkemyksen mukaan kaivosvero, jota kaavaillaan kaivostoimialalla toteutettavaksi rojaltipohjaisena, kohdistuisi suoraan kaivosten tuotantokustannuksiin, mikä vaikuttaisi louhinnan kannattavuusrajaan. Tämä voisi pahimmillaan lyhentää kaivosten toiminta-aikaa, millä taas olisi negatiivinen vaikutus kokonaisverokertymään ja työllisyyteen. Kaivosveron tulisikin perustua nettotuloon, jolloin yhtiö maksaisi veroa liiketoimintahyödyn mukaisesti.

Kaivostoiminnan ympäristösuojeluun liittyvät asiat hoidetaan ympäristönsuojelulain kautta, mikä määrittelee ympäristönsuojelun tason ja vaatimukset. Kaivoslain ja ympäristönsuojelulain elementit tulisi pitää erillään.

Nyt käsittelyssä olevan kaivoslain sijaan suurin huoli kohdistuu kaikkien valmisteilla olevien lakien yhteisvaikutuksiin, mikäli kokonaisuutta ei koordinoida huolellisesti. Hallitusohjelmaan on kirjattu tavoite siitä, että kaivoslain uudistamisen yhtenä lähtökohtana on kaivosten toimintaedellytysten varmistaminen. Regulaation tulisi tukea EU:n alueella tapahtuvaa kestävää kaivostoimintaa sekä siten osaltaan edistää vihreän siirtymän tavoitteiden saavuttamista.

Tällä hetkellä käynnissä olevat lakivalmistelut tosiasiallisesti toteutuessaan heikentäisivät kaivostoimialan toimintamahdollisuuksia. Pitkäjänteinen toiminnan suunnittelu on varsin haasteellista, koska kaikkien meneillään olevien lakivalmistelujen vaikutukset toimintaedellytysten kiristymisen myötä ovat yhteisvaikutuksineen vaikeasti ennakoitavissa. Toimintaympäristön epävarmuutta lisää myös jo nykyisellään erittäin pitkäkestoiset luvitusprosessit. On huomattava, että epävarmemmaksi muuttuva regulaatioympäristö heikentää investointihalukkuutta toimialaan. Kaikessa lainsäädännössä pitäisi tavoitteena olla toiminnanharjoittajan näkökulmasta selkeä ja ennakoitava prosessi.

Malminetsintä

Yhdymme Kaivosteollisuus ry:n näkemyksiin, että malminetsinnän varausjärjestelmän muutokselle on tarvetta. Malminetsinnän näkökulmasta haluamme kuitenkin kiinnittää huomiota seuraaviin tekijöihin:

- Varausvaiheen lyhentäminen 12 kuukauteen ei mahdollista riittävän laadukasta tausta-aineiston hankintaa ja valmistelua. Lähtökohtana tulee olla huolellisesti valmisteltu aineisto ja laadukkaasti tehty valmistelutyö.
- Ehdotus malminetsinnän 10-vuotisleikkurista on selvä heikennys malminetsinnän toimintaedellytysten kannalta. Ehdotuksen mukaan yhtiö tarvitsee suostumuksen luvan jatkamiselle kymmenen vuoden jälkeen niiltä alueen hallinnasta vastaavilta viranomaisilta, laitoksilta tai kiinteistönomistajilta, joiden omistamat kiinteistöt kattavat vähintään puolet malminetsintäalueesta. Tämän osalta pyydämme huomioimaan mm. seuraavaa:
    - Tämä lisää merkittäviä epävarmuustekijöitä jatkohakuprosessiin ja heikentää samalla käytännössä investointihalukkuutta ja mahdollisuuksia.
    - Malminetsinnän suunnittelu on pitkäjänteistä työtä ja vaatii resursseja.
    - Kymmenen vuoden aikajaksolla on jo voitu tehdä merkittäviä investointeja malminetsintään, eikä esitys huomioi näitä ja toteutuneita kustannuksia kun neuvottelutilanne avataan uudestaan. Samalla tämä luo riskin neuvottelutilanteen luonteen muuttumiselle.
    - Käytännössä kymmenen vuoden aikajana on liian lyhyt aika tuottaa maanomistajille riittävällä tarkkuudella suunnitelmia esiintymän mahdollisen sijainnin ja hyödyntämisen osalta, jotta maanomistaja voisi tehdä päätöksen suostumuksen antamisesta.
    - Leikkuri johtaisi käytännössä malmintutkimusinvestointien vähentymiseen.
    - Myös toimivan kaivoksen kannalta malminetsintä on oleellisen tärkeää.

Kaavoitus

Nykyinen maakuntakaavan käyttö mahdollistaa pitkän aikavälin suunnittelun sekä mahdolliset yli kuntarajojen ulottuvat hankkeet.

Yhdymme Kaivosteollisuus ry:n näkemykseen, että mikäli kuntakaava edellytettäisiin kaivosluvan myöntämiseksi, se voisi johtaa siihen, että kaavoitus pyrittäisiin käynnistämään jo aikaisemmassa vaiheessa ja se jouduttaisiin tekemään puutteellisemmilla hanketiedoilla.

Kaivoslain mukainen kaivoslupakäsittely ja ympäristölainsäädännön mukainen ympäristölupakäsittely tuottavat oleellista tietoa kaavoitusta varten. Kaivosteollisuus on pääomaintensiivinen toimiala, ja olisi hyvä, että myös kaavoitus pystyttäisiin toteuttamaan pitkäjänteisesti ja siten mahdollistettaisiin kestäviä investointeja alalle.

Lopuksi

Kestävä ja vastuullinen kaivostoiminta huomioi tasapainoisesti niin ympäristönsuojeluun, sosiaaliseen vastuuseen kuin toiminnan taloudelliseen kestävyyteen liittyvät näkökohdat kaivosten elinkaaren kaikissa vaiheissa.

Kaivostoimialan sääntely koostuu monesta tällä hetkellä käsittelyssä olevasta kaivostoiminnan kannalta olennaisesta kokonaisuudesta, joista kaivoslaki on yksi merkittävä osa. On tärkeä huolehtia siitä, että sääntelyä tarkastellaan kokonaisvaltaisesti, jotta alan toimintaedellytykset turvataan myös pitkällä tähtäimellä. Kaivostoimialalla työ kestävän kehityksen eteen on jatkuvaa ja se edellyttää vakaata ja ennakoitavaa toimintaympäristöä.

Kunnioittavasti

Jani Lösönen, toimitusjohtaja
Agnico Eagle Finland Oy